

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2013/07/salamon-konrad-szabad-gondolatok-xx-szazadi-tortenelmunkrol-i-04-02-03/>

Salamon Konrád

Szabad gondolatok XX. századi történelmünkről I.

Tudunk-e tanulni saját történelmükből?

Tacitus római történetíró szerint a múltat harag és elfogultság nélkül – sine ira et studio – kell vizsgálni. E bölcs tanácsot azon egyszerű oknál fogva is figyelembe kell vennünk, mert csak így érthetjük meg az egykor cselekvő emberek – köztük a legvéresebb kezű zsarnokok – tetteinek okait és mozgató rugóit. A megértés azonban nem elfogadást jelent, hanem a történelemből való tanulás lehetőségét, azaz a historia est magistra vitae bölcsességének érvényesülését, hogy a történelem az élet tanítómesterévé váljon. Az elmondottak tehát nem akadályozzák meg, hogy az így mérlegre tett múlt embertelennek minősülő bűnös eseményeit és azok elkövetőit a nevükön nevezzük és elítéljük.

Hazánk történelmének legsúlyosabb vereségei Mohács, illetve Trianon századához köthetők. E két vészterhes időszak kapcsán felvetődik az akkori döntéshozók alkalmasságának, felelősségének kérdése, hogy miért nem tudták elkerülni, illetve mérsékelni a bekövetkezett vereségeket? E tragikus korszakok esetében azt kell látnunk, hogy a ránk zúduló ellenséges erők, és az ezek hatására is megnövekedett belső ellentéteink szorításában vergődve voltak olyan helyzetek, hogy az ország akkori vezetői csak a rossz vagy még rosszabb között választhattak. Ezért – még a legnagyobbak esetében is – a jó döntések mellett sok rossz is található, szemben a sikeres, vagy hősi korszakok nagyjaival, akiknek döntéseit az utókor általában jónak tekintheti.

XX. századi történelmünk újragondolása azért is időszerű, mert 2014-ben lesz száz éve annak, hogy kitört az első világháború. Ezért készülni kell arra, hogy a világszerte rendezett megemlékezések a több mint négy éves öldöklés kezdetének évfordulójától a békeszerződések megkötésének centenáriumiáig tartanak majd. Meg kellene tehát kísérelnünk, hogy a magyar társadalom méltó módon tudjon megemlékezni – mindenekelőtt a háborút lezáró eseményekről, tehát az őszirózsás forradalomtól a trianoni békeszerződésig terjedő időszakról. Ez elsősorban a saját önbecsülésünk szempontjából fontos. Mert ha e kérdéskörrel nem tudunk kialakítani egy, a magyarság nagy többsége által elfogadhatónak tartott véleményt, akkor a nemzetközi megemlékezések kórusában megint csak képtelenek leszünk egy határozott, tehát figyelemre méltó magyar álláspontot képviselni. Ez pedig mind Magyarország, mind a szomszédos országokban élő magyarság sorsának megértése szempontjából döntő fontosságú lenne.

Napjaink magyar társadalmára tekintve azt kell látnunk, hogy annak jobb-, illetve baloldalát történelmi árok választja el egymástól, s ez az ellenségeskedés a szükséges nemzeti együttműködés helyett gyakran belső önpusztításba torkollik. Mindezt jól mutatja az 1989 óta zajló szellemi polgárháború, ami a jobb sorsa hivatott értelmiséget megakadályozza abban, hogy alkotó erejét a magyar társadalom, a nemzet szolgálatába állítsa. E szembenállás okait keresve vissza kell nyúlnunk 1918-ig, az őszirózsás forradalomig, de a

Salamon Konrád: Szabad gondolatok XX. századi történelmünkről I.

Tudunk-e tanulni saját történelmükből?

napjainkban megszokottól eltérő módon. Tehát nem azért, hogy napi politikai küzdelmeinkhez történelmi muníciót találjunk, hanem hogy megkeressük szerencsétlen belső megosztottságunk, sőt ellenségeskedésünk kialakulásának okait. Kiindulópontként mindkét oldalon tudomásul kellene venni, hogy mind a jobboldali, mind a baloldali magyar múltnak vannak időtálló értékei.

Az őszirózsás forradalom kapcsán mindenekelőtt arra kell felhívni a figyelmet, hogy a forradalom nem csupán Károlyi Mihály műve. Ráadásul az akkori Károlyi sem azonos az 1919 után kommunista-baráttá vált emigránssal. Károlyi mellett sok tiszteleltre méltó nemzeti, polgári és szociáldemokrata személyiség küzdött azért, hogy a forradalom és az első magyar köztársaság megteremthesse a nemzeti függetlenséget, a parlamentáris demokráciát és a szociális igazságosságot. (Közbevetve csak annyit, a köztársaság nem a baloldal államformája, hanem olyan, amilyenné a választók akarata teszi.) E törekvésüket akadályozta meg a győztesek kíméletlen területtrábló mohósága, valamint a hazai kommunisták és szövetségeseik gátlástalan aknamunkája. Hiába volt tehát a nemzeti, polgári és demokratikus erők küzdelme – Hock János, Lovászy Márton, Bartha Albert, Nagy Vince, Juhász Nagy Sándor, Jászi Oszkár, Buza Barna, Nagyatádi Szabó István, Garami Ernő és sok más jeles személyiség vezetésével –, minden erőfeszítésüket romba döntötte az államcsínnnyel hatalomra jutott 1919-es proletárdiktatúra.

E felelőtlen és bűnös hatalomváltásnak Magyarországon hosszantartó és súlyos következményei lettek. A tudatosan kielevezett „osztályellentétek”, a vörösteror kiprovokálták az ellenforradalmat és a fehérterror, s ezzel polgárháborús állapotot teremtettek a magyar társadalom jobb- és baloldala között. Ennek pedig az lett a következménye, hogy a tanácsköztársaság bukása után nem lehetett visszatérni a köztársasághoz, a parlamentáris demokráciához, s ezzel megghiúsult a legkedvezőbbnek ígérkező társadalmi-politikai berendezkedés megteremtése. Helyette kezdetét vette azon véres hatalomváltások sorozata, amelyek során a társadalom ellenségévé, s részben szélsőségesévé vált bal-, illetve jobboldala mindig fájdalmas veszteséget okozott a másiknak és viszont.

Az 1919-től kezdődő bő negyven év alatt legkevesebb hét erőszakos hatalomváltás történt. Gondoljuk csak végig: 1919-ben köztársaságból proletárdiktatúra és vörösteror, majd ellenforradalom és fehérterror. 1938-tól zsidótörvények, világháború, német megszállás, nyilas rémuralom. 1944 végétől a szovjet megszállás szörnyűségei. 1947-től az addig engedélyezett demokratikus kísérlet, a második köztársaság embertelen felszámolása, az új kommunista diktatúra megteremtése és öröngése. 1956 a forradalom győzelme, majd annak kegyetlen elfojtása és az 1960-as évek elejéig tartó megtorlás.

A felsorolt véres hatalomváltások mellett két békés időszak tölti ki a kommunista rendszer 1989-es bukásáig tartó rövid huszadik századot, a Horthy-korszak húsz, illetve a Kádár-korszak harminc éve. Bár a két rendszer között jelentősek a különbségek, azonban mindkettő ellenforradalmi rendszer volt, miután céljuknak a számukra elfogadhatatlan 1918-as, illetve 1956-os forradalmak előtti állapot visszaállítását tekintették. Ellenforradalmi jellegükből következően túl szigorú szabályokkal béklyózták meg a társadalmat, lehetetlenné téve, hogy az minden erejét és hasznos irányzatát mozgósítsa és kibontakoztassa. Ennek látványos példája az ellenfél egy részének emigrációba kényszerítése. A szerencsésebb társadalmaknak ugyanis nincs politikai emigrációjuk. Ezért a véres hatalomváltások e két hosszabb szünetét is az jellemezte, hogy a vesztes oldal ezen időszakokban is elnyomott helyzetben maradt. (Ez esetben nem a szélsőbal, illetve a szélsőjobb szabadságát hiányolom.)

Salamon Konrád: Szabad gondolatok XX. századi történelmünkről I.
Tudunk-e tanulni saját történelmükből?

Az évtizedeken át lefojtott magyar társadalomban kialakuló sokféle és kibeszéletlen, nem egyszer félreértéseken, vagy tudatos ferdıteseken alapuló ellentét a kommunista rendszer 1989-es bukásakor hirtelen a felszínre került, s a nemzeti demokrata, valamint radikális demokrata irányzatok közti választási küzdelem eszközévé vált. Ez pedig lehetetlenné tette a szemben álló felek közti szotertest, sot megakadalyozta az erre valo torekvest is. A magyar jobb- és baloldal kozt kialakult, tobb mint 90 eves történelmi arok tehat napjainkban is megosztoja tarsadalmunknak. Ezért celul kellene kituznunk, hogy az esemenyek kezdetenek 100. evfordulojan, 2018-ban mar szot tudjunk valtani egymassal.

ABSTRACT

Salamon, Konrád

Random Thoughts on Our Own 20th Century History

Part 1: Can we learn from our own history?

History must be examined without anger and fondness – sine ira et studio – according to the Roman historian Tacitus. We must take this wise advice into account for a simple reason, because only thus can we understand the reasons and the impetus for the deeds of historical actors, among them those tyrants with the most blood on their hands. Understanding does not necessarily mean acceptance, rather the chance to learn from history, the validation of the wisdom of the saying *historia est magistra vitae*, that history is life’s teacher. What has been said cannot prevent us from naming and condemning the perpetrators of inhuman criminal acts.